

**Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри педагогіки і психології
дошкільної та початкової освіти від 16 червня 2026 року № 6

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(Протокол засідання Вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти
«Соціоадаптаційні труднощі дітей з ООП: роль вихователя у системі
психолого-педагогічного супроводу»**

**Хмельницький
2026**

Розробник (и): Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (**Інна Дяков**, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти ХОІППО)

Напрямок підвищення кваліфікації:

створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;

Розроблено на основі типової програми:

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти щодо організації інклюзивної освіти (наказ МОН від 03.06.2026 № 873)

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2027 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасний розвиток інклюзивної освіти в Україні зумовлює необхідність підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти щодо забезпечення якісного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Однією з актуальних проблем є соціоадаптаційні труднощі дітей з ООП, які можуть проявлятися у складнощах комунікації, взаємодії з однолітками та дорослими, порушеннях поведінки, емоційної регуляції та пристосування до освітнього середовища.

Вихователь закладу дошкільної освіти відіграє важливу роль у створенні умов для успішної соціальної адаптації дитини, забезпеченні емоційного благополуччя, розвитку соціальних навичок та організації інклюзивного освітнього середовища. Ефективність психолого-педагогічного супроводу значною мірою залежить від професійної готовності педагогів до своєчасного виявлення труднощів адаптації та здійснення відповідної підтримки дитини.

Програма підвищення кваліфікації спрямована на розвиток професійних компетентностей вихователів ЗДО щодо розуміння причин та проявів соціоадаптаційних труднощів дітей з особливими освітніми потребами, організації психолого-педагогічного супроводу та взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Зміст програми передбачає опрацювання теоретичних засад соціальної адаптації дітей дошкільного віку з ООП, особливостей їхнього емоційного та поведінкового розвитку, ролі вихователя у роботі команди психолого-педагогічного супроводу, а також сучасних підходів, методів і практик підтримки дітей в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Особлива увага приділяється формуванню практичних навичок педагогів щодо створення безпечного та підтримувального освітнього простору, організації взаємодії дітей у групі, співпраці з батьками та фахівцями команди супроводу, а також розвитку професійної рефлексії та інклюзивної культури.

Реалізація програми сприятиме підвищенню професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти, удосконаленню їхньої готовності до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та забезпеченню ефективного психолого-педагогічного супроводу, спрямованого на роботу з дітьми з соціоадаптаційними труднощами та гармонійний розвиток кожної дитини.

Цільова група: вихователі закладів дошкільної освіти, що працюють з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах.

Обсяг (тривалість): 8 годин, з них лекції – 4 год; практичні роботи – 3 год., підсумкові заходи (тестування, зворотний зв'язок, рефлексія.) – 1 год.

Особливості реалізації програми: програма реалізується протягом одного робочого дня за розкладом та графіком, що узгоджується із суб'єктом підвищення кваліфікації. Ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна (дистанційна) Заняття проводяться з використанням Google Meet та середовища Google Classroom.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти щодо виявлення, розуміння та подолання соціоадаптаційних труднощів дітей з особливими освітніми потребами, формування готовності до здійснення ефективного психолого-педагогічного супроводу та організації інклюзивного освітнього середовища.

Завдання:

- **ознайомити** педагогів із сутністю соціоадаптаційних труднощів дітей з особливими освітніми потребами та причинами їх виникнення;
- **розширити знання** вихователів про особливості соціального, емоційного та поведінкового розвитку дітей з ООП дошкільного віку;
- **сформувати вміння** виявляти ознаки соціоадаптаційні труднощі та визначати потреби дитини в освітньому середовищі;
- **розвивати навички** організації безпечного, підтримувального та інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти;
- **удосконалити компетентності** щодо здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП у співпраці з фахівцями команди супроводу;
- **сприяти формуванню навичок** ефективної взаємодії з батьками дітей з ООП та залучення сім'ї до освітнього процесу;
- **ознайомити педагогів** із сучасними методами, технологіями та практиками підтримки дітей з ООП з соціоадаптаційними труднощами в умовах інклюзивної освіти;
- **сприяти розвитку** професійної рефлексії, толерантності та готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: Професійні компетентності: прогностична (А1), організаційна (А2), оцінювально-

аналітична (А3), предметно-методична (А4), здоров'язбережувальна (Б1), проєктувальна (Б2), психоемоційна (В1), педагогічне партнерство (В2), морально-етична (В3), здатність до навчання впродовж життя (Г1), інформаційно-комунікаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- розуміють сутність соціоадаптаційних труднощів дітей з особливими освітніми потребами та причини їх виникнення;
- знають особливості соціального, емоційного та поведінкового розвитку дітей дошкільного віку з ООП;
- усвідомлюють роль вихователя у системі психолого-педагогічного супроводу дитини;
- знають принципи організації інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти;
- розуміють функції та взаємодію членів команди психолого-педагогічного супроводу;
- знають сучасні методи, технології та прийоми підтримки дітей з ООП;
- розуміють особливості партнерської взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- знають нормативно-правові засади організації інклюзивної освіти та психолого-педагогічного супроводу.

Уміння:

- виявляти ознаки соціоадаптаційних труднощів у дітей з ООП;
- аналізувати індивідуальні потреби та освітні труднощі дитини;
- створювати безпечне, підтримувальне та інклюзивне освітнє середовище;
- організовувати взаємодію дітей у групі та сприяти формуванню позитивних міжособистісних стосунків;
- здійснювати педагогічний супровід дитини відповідно до її індивідуальних потреб;
- ефективно взаємодіяти з практичним психологом, асистентом вихователя, фахівцями ІРЦ та батьками;
- добирати та використовувати дидактичні матеріали, ігри та вправи для подолання соціоадаптаційних труднощів дітей;
- здійснювати педагогічне спостереження та аналізувати результати власної професійної діяльності;
- планувати та реалізовувати заходи, спрямовані на успішну соціальну адаптацію дітей з ООП у закладі дошкільної освіти.

Диспозиції

Учасники програми:

- усвідомлюють цінність інклюзивної освіти та важливість забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей;

- виявляють толерантність, повагу та прийняття індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- демонструють готовність до створення безпечного, підтримувального та доброзичливого освітнього середовища;
- дотримуються принципів дитиноцентризму, партнерства та педагогіки підтримки;
- усвідомлюють власну відповідальність за успішну соціальну адаптацію та емоційне благополуччя дітей з ООП;
- виявляють готовність до співпраці з фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу;
- прагнуть до конструктивної співпраці з батьками та залучення сім'ї до освітнього процесу;
- демонструють емпатію, педагогічну етику та повагу до гідності кожної дитини;
- виявляють готовність до професійного саморозвитку, рефлексії та вдосконалення власної педагогічної діяльності;
- дотримуються принципів академічної доброчесності, професійної етики та інклюзивної культури у професійній діяльності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Виконані під час занять практичні роботи оцінюються максимум у 50 балів. Загальний прохідний бал, необхідний для отримання документу про підвищення кваліфікації – 30 (60 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 1 модуля. Поняття освітніх труднощів та рівнів підтримки в освітньому процесі. Слухачі знайомляться з загальною характеристикою освітніх труднощів дітей з особливими освітніми потребами; причинами виникнення соціоадаптаційних труднощів у дітей з особливими освітніми потребами; розглядаються особливості прояву соціоадаптаційних труднощів у дітей з особливими освітніми потребами; обговорюється участь вихователя у роботі команди психолого-педагогічного супроводу; практично відпрацьовуються методи підтримки дітей із соціоадаптаційними труднощами.

Робочий навчальний план

Назва навчальних тем	лекції	практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього

Модуль 1. «Соціоадаптаційні труднощі дітей з ООП: роль вихователя у системі психолого-педагогічного супроводу»					
1.Поняття освітні труднощі та рівні підтримки в освітньому процесі. Загальна характеристика освітніх труднощів дітей з особливими освітніми потребами.	1				1
2.Соціоадаптаційні труднощі у дітей з особливими освітніми потребами: причини виникнення	1				
3. Особливості прояву соціоадаптаційних труднощів у дітей з ООП	2				
4. Робота команди психолого-педагогічного супроводу та роль вихователя		1			
5. Методи підтримки дітей із соціоадаптаційними труднощами		2			
Рефлексія. Вихідне діагностування.				1	
Всього	4	3		1	8

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

«Соціоадаптаційні труднощі дітей з ООП: роль вихователя у системі психолого-педагогічного супроводу»

Тема1. Поняття освітні труднощі та рівні підтримки в освітньому процесі. Загальна характеристика освітніх труднощів дітей з особливими освітніми потребами.

У межах теми розглядаються сучасні підходи до визначення поняття «освітні труднощі», їх види та особливості прояву у дітей з особливими освітніми потребами. Особлива увага приділяється рівням підтримки в освітньому процесі, їх змісту та особливостям організації відповідно до індивідуальних потреб дитини. Розглядаються принципи визначення необхідного рівня підтримки, роль команди психолого-педагогічного супроводу та участь педагогічних працівників у створенні умов для успішного навчання й розвитку дітей з ООП. Учасники ознайомлюються із загальною характеристикою освітніх труднощів дітей з особливими освітніми потребами, особливостями їх прояву у пізнавальній, мовленнєвій, емоційно-вольовій, поведінковій та соціальній сферах, а також із сучасними підходами до організації підтримки та забезпечення інклюзивного освітнього середовища.

Тема2 Соціоадаптаційні труднощі у дітей з особливими освітніми потребами: причини виникнення

У межах теми висвітлюються причини виникнення освітніх труднощів, їх вплив на розвиток, соціалізацію та участь дитини в освітньому процесі. Сутність соціоадаптаційних труднощів дітей з особливими освітніми потребами, що впливає на процес їхнього входження в освітнє середовище та соціальну взаємодію. Розглядаються індивідуальні особливості розвитку дитини, недостатня сформованість соціальних навичок, особливості сімейного виховання, а також вплив освітнього середовища та рівня педагогічної підтримки. Тема також акцентує значення раннього виявлення соціоадаптаційних труднощів та необхідність створення умов для їх подолання через організацію ефективного психолого-педагогічного супроводу та взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Тема 3 Особливості прояву соціоадаптаційних труднощів у дітей з ООП

У межах теми розглядаються особливості прояву соціоадаптаційних труднощів у дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти та інклюзивного освітнього середовища. Аналізуються типові прояви соціоадаптаційних труднощів у різних сферах розвитку дитини: емоційно-вольовій (підвищена тривожність, емоційна нестійкість), поведінковій (імпульсивність, агресивність або замкненість), комунікативній (труднощі встановлення контакту, порушення взаємодії з однолітками) та пізнавальній (низька мотивація, труднощі концентрації уваги тощо). Окрема увага приділяється індивідуальному характеру проявів соціоадаптаційних труднощів залежно від особливостей розвитку дитини, умов виховання та організації освітнього середовища.

Тема 4 Робота команди психолого-педагогічного супроводу та роль вихователя

Тема розкриває особливості організації командної взаємодії фахівців психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Особлива увага приділяється системній співпраці, регулярному обміну інформацією та узгодженню методів підтримки для забезпечення цілісного розвитку дитини та її успішної соціалізації. Вихователь у цій системі виконує ключову практичну роль: спостерігає за дитиною у щоденній діяльності, реалізує рекомендації спеціалістів, створює сприятливе освітнє середовище, підтримує емоційний комфорт і сприяє розвитку соціальних навичок. Таким чином, ефективна робота команди та активна участь вихователя забезпечують комплексний супровід, розвиток і адаптацію дитини в освітньому середовищі.

Тема 5 Методи підтримки дітей із соціоадаптаційними труднощами

Тема розкриває основні методи підтримки дітей із соціоадаптаційними труднощами, які включають: створення безпечного, стабільного та доброзичливого середовища; індивідуалізація та врахування потреб дитини; розвиток соціальних навичок через ігрову діяльність і групову взаємодію; використання позитивного підкріплення та заохочення; навчання навичкам емоційної саморегуляції; організація парної та командної роботи; застосування арт-терапевтичних та ігрових методів; співпраця педагогів, психолога та батьків. Вміння педагогів практично використовувати методи підтримки дітей з особливими освітніми потребами з соціоадаптаційними труднощами, що будуть сприяти розвитку впевненості та формуванню позитивних взаємин дитини з оточенням.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Створення «карти адаптації дитини»

Розробити індивідуальну карту спостереження:

- емоційний стан;
- поведінка в групі;
- контакт з дорослими та однолітками;
- реакція на режимні моменти.

2. Моделювання ситуацій

Відпрацювання педагогічних реакцій на ситуації:

- дитина плаче при розлучі з мамою;
- відмовляється брати участь у заняттях;
- проявляє агресію до дітей.

3. Розробка адаптаційного маршруту

Створення плану підтримки дитини на 2–4 тижні:

- режимні моменти;
- ігрові методи;
- індивідуальні підходи;
- взаємодія з родиною.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г.,

Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Закон України «Про охорону праці» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

4. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.

Основна література

1. Лист МОНУ від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та педагогічних працівників ЗЗСО щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі"

2. Методичні рекомендації щодо організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Київ, 2021.

3. Психолого-педагогічний супровід дітей з розладами аутистичного спектра в умовах інклюзивної освіти : метод. посіб. / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Літера ЛТД, 2020. 264 с

4. Фаласеніді Т. М., Козак М. Я. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами. Молодий вчений. 2017. № 9 (49). С. 102–105.